

CLÉMENTINE BEAUVAIS

THE MIGHTY CHILD

Time and Power in Children's Literature

Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company,
2015 (226 s.)

Det är inte ofta som litteraturvetenskapliga studier låter sig läsas som vore de spännande romaner, men i fallet *The Mighty Child: Time and Power in Children's Literature* är det nära. Dess författare Clémentine Beauvais är en Cambridge-forskare som disputerade 2013 på en avhandling med namnet *From Authoritative Adult to Mighty Child: Adult-Child Power Dynamics in Politically Transformative Children's Literature*. Avhandlingen har nu omarbetats till denna nätta volym om dryga 200 sidor, där Beauvais skickligt rör sig över stora geografiska och teoretiska områden utan att förlora siktet på sitt huvudsakliga ärende.

Detta ärende rör synen på det maktförhållande mellan barn och vuxen som impliceras i den barnlitterära texten. Beauvais menar att den vuxne inte är maktfullkomlig, och att barnet inte är maktlöst. Deras makt har bara olika karaktär. Och det har med vuxnas och barns i grunden väsensskilda förhållande till tiden att göra. Den vuxne har en stor del av sin beskärda tid bakom sig vilket ger det auktoritet, medan barnet har, som man brukar säga, framtiden för sig, vilket ger det potential. Det är, vill jag tillägga, inga verkliga barn och vuxna Beauvais är ute efter, utan den maktdynamik som är i spel i mötet mellan den barnlitterära textens implicita, vuxna avsändare och dess lika implicita barnmottagare. Att detta förhållande borde säga något om maktdynamiken i samspelet mellan verkliga barn och vuxna även utanför den litterära texten säger sig självt, men är ingenting som Beauvais väljer att gå närmare in på. Tvärtom, hon understryker att hennes intresse i första hand är filosofiskt och syftet generellt, även om hennes exempel är specifika.

Beauvais tes om hur barnets makt är beskaffad ryms i titeln "The Mighty Child". Där leker hon nämligen med det faktum att ordet "might" både är ett substantiv och ett hjälpverb. Ordet betecknar

makt, kraft och förmåga, javisst, men det står också för det som skulle kunna – men inte måste – hända: i min ordbok ges exempel som "he might lose his way" och "I hoped he might succeed". Just det senare exemplet passar väl in i Beauvais sammanhang. "Because the implied child reader of children's literature might be taught by the children's book something that the adult does not yet know, that child is powerful in some sense of the word power – a sense that I call 'might'", skriver hon (3).

Beauvais vänder sig emot tanken att barnlitteraturens vuxna instans – den som efter Perry Nodelman oftast kallas för "the hidden adult" – skulle vara manipulativ eller besitta all makt vad gäller representationen av världen och definitionen av barnet och barndomen. Medan vuxna besitter auktoritet i kraft av sin ålder och erfarenhet – de har helt enkelt levt längre – är barn "mighty": de har längre tid kvar, flera möjligheter står öppna, och de kommer att verka i en tid då de som nu är vuxna inte längre är kvar. Vuxnas makt är knuten till det förflutna, medan barnets hör framtiden till. Detta är den huvudsakliga tesen i Beauvais studie, och hon lägger ner stor möda på att argumentera teoretiskt för den, för att sedan undersöka hur den kan analyseras fram i barnlitterära texter och vad den bidrar till i läsningen av litteratur riktad till barn. Det filosofiska ramverk hon rör sig inom är framför allt fransk existentialism, med Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir och Nicolas Grimaldi som främsta namn. Skönlitterära exempel hämtar hon föredömligt från ett stort geografiskt område där hon lyckas täcka in stora delar av västvärlden och flera av dess språk. Hon lyfter fram och analyserar barnlitterära klassiker av A. A. Milne och Antoine de Saint Exupéry såväl som samtida verk.

Tyngdpunkten ligger dock på texter som publicerats efter 2000, något som ligger väl i linje med hennes tes. Till skillnad från det *puer aeternus*, ett tidlöst, romantiskt präglad barn som befinner sig utanför tiden och som hon menar återfinns i stora delar av den klassiska barnlitteraturkanon, är barnet i det hon lite svepande kallar för "contemporary literature for children" ett *puer existens*, ett barn som befinner sig innanför tiden, som utvecklas och är en framtida vuxen. Därmed är detta barn också ett "mighty child".

Studien är uppdelad i tre större avsnitt: "Time", "Otherness" och "Commitment". I "Time" utvecklar Beauvais sina tankar rörande *puer aeternus* och *puer existens* framför allt genom en existentiellistisk tolkning av de Saint Exupérys *Lille prinsen* (1943). Hon menar att detta verk visar på en övergång mellan dessa båda synsätt. Med utgångspunkt i Nicolas Grimaldis och Jean-Paul Sartres texter diskuterar hon hur barnet i barnlitteraturen får stå för vuxenvärldens

omöjliga längtan efter en existens i nuet. Den vuxne är splittrad mellan en önskan att hålla fast det som varit och förvandla det till ett slags evigt nu, och att ivrigt vänta på ett odefinierat framtida nu som aldrig kommer. Med hjälp av den portugisiska bilderboken *Depressa, devagar* (2013) av Isabel Martins och Bernardo Carvalho visar hon hur denna splittring mellan strävan att hålla kvar tiden och att röra sig framåt i den problematiseras i samtida barnlitteratur.

I avsnittet "Otherness" diskuterar Beauvais framför allt barnlitteraturen som didaktiskt medium. Som många andra på senare tid vänder sig här Beauvais emot tanken på en binär uppdelning mellan didaktisk och icke-didaktisk litteratur. Hon gör också upp med tanken på den didaktiska texten som något omodernt och mindre värdefullt. I samband med detta påminner hon om att tanken att läsaren lär sig något genom sitt möte med texten inte enbart hör den barnlitterära sfären till. Denna föreställning är ju sedan flera år föremål för en diskussion inom all litteraturvetenskap, i och med teoretiker som Martha Nussbaum och tanken på *the ethical turn*. Tanken finns, visar Beauvais, också redan hos Sartre. Men det finns flera skillnader mellan den implicite vuxne läsaren och den implicita barnläsaren. Beauvais använder sig av begreppet *otherness* för att visa hur dessa hänger samman med att barnet pekar mot en framtid där den vuxne implicite avsändaren inte längre är med, och de förskjutningar i maktdynamik som detta förhållande ger. Senare i boken talar hon om vad hon vill kalla den pedagogiska romansen och bygger där vidare på diskussionen om textens didaktiska nivå. Hennes slutsats är ständigt densamma: den implicite vuxne har auktoritet – men barnet har *might*.

I ett antal läsningar låter så Beauvais begreppet *otherness* vara utgångspunkt för en diskussion om bilderböcker som problematiserar främlingsrädsla och -fientlighet. Här analyserar hon främst två bilderböcker: den tyska *Wie Ich Papa die Angst vor Fremden nahm* (2003) av Rafik Schami och Ole Könnecke, och schweizisk-australiske Armin Greder's uppmärksammade *The Island* (2007). Den teoretiska diskussionen av *otherness* är dock en förutsättning för analysen av de litterära exemplen. Barnet är inget objekt på vilket läxan ska pådyvlas, men det är heller inget subjekt som gör vad det vill med den förment öppna bilderboken. Det är snarare ett projekt. Vuxenvärlden investerar tid och kraft i barnet för att det i framtiden ska bli en fungerade politisk varelse och medborgare. Hur det kommer att agera är där emot utanför vuxenvärldens kontroll: och det är själva idén.

Det tredje avsnittet, "Commitment", hämtar både motto och en av sina kapitelrubriker från Jean-Paul Sartre, och det är helt i sin ord-

ning, då detta avhandlar politisk litteratur för barn, och litteratur som politisk handling. Sartres uppfattning – att det är författarens ansvar att med sina texter både visa fram världen och åstadkomma en förändring av den – lånar sig gärna till diskussioner kring politisk och didaktisk barnlitteratur. Avsnittet består till större delen av läsningar där Beauvais visar hur politisk barnlitteratur ofta framställer barnet som potentiell eller faktisk politisk aktör, medan vuxna är apolitiska och brister i engagemang. Ibland kan detta gå oerhört fel, som i böcker om klimathotet, där både skuld och ansvar läggs på barnet och texterna rymmer förhoppningar om framtida handlingar av mirakulösa mått. I avsnittet hämtar Beauvais sina texter från Spanien, Kanada och Frankrike, med de politiskt syftande *¿Y yo qué puedo hacer?* (2008) av Jesus Cisneros och José Campanari, *La Carie* (2008) av Avi Slodovnick och Manon Gauthier, och klimatkatastrofberättelsen *Quand nous avons mangé la planète* (2009) av Alain Serres och Sylvia Bonanni som analys exempel.

The Mighty Child är lärd, tankeväckande och spännande. Den problematiserar och dekonstruerar det binära motsatsparet mäktig och maktlös i den relation mellan barn- och vuxenvärld som barnlitteraturen representerar och gestaltar. Studien tar ett stort grepp om den västerländska barnlitteraturen som kulturellt fenomen och riskerar därmed ibland att bli väl generaliserande. Detta innebär dock att boken får en tydlig linje: Beauvais återkommer ständigt till sin tes, och underbygger den både genom litterära analyser och genom teoretiska och filosofiska resonemang. Att boken dessutom är välskriven och framställer komplicerade resonemang på ett enkelt och pedagogiskt sätt gör den till ett utmärkt underlag för diskussion vid flera litteraturvetenskapliga och didaktiska seminarier på olika nivåer.

Karin Nykvist
Universitetslektor i litteraturvetenskap
Lunds universitet